

« PEDAGOGLARNING BOSHQARUV MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA QO'YILADIGAN MA'NAVY-AHLOQIY TALABLAR »

Z.M.Zarifova

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlar pedagogika universiteti,
Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrasida o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Bu maqola pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganish va amalga oshirish jarayonini tahlil qiladi. Maqola tahlil qilish, ta'lim dasturini o'zgartirish, pedagog va xodimlar bilan ishlash, va monitoring va baholash usullari keltirilgan. Bu usullar boshqaruv organlari va xodimlar uchun muhimdir va ta'lim muassasalarining pedagoglariga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishida yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *boshqaruv madaniyat, ma'naviy-ahloqiy talablar, pedagoglar, ta'lim dasturi, monitoring, baholash.*

Аннотация: *Данная статья анализирует процесс изучения и применения духовно-нравственных требований, предъявляемых к педагогам в развитии управленческой культуры. В статье рассматриваются методы анализа, изменения учебного плана, сотрудничество с педагогами и сотрудниками, а также методы мониторинга и оценки. Эти методы являются важными для руководителей и сотрудников образовательных учреждений и помогают им успешно развивать и внедрять учебный процесс, способствуя саморазвитию и самосовершенствованию учащихся.*

Ключевые слова: *управленческая культура, духовно-нравственные требования, педагоги, учебный план, мониторинг, оценка.*

Abstract: *This article analyzes the process of studying and implementing the spiritual-moral requirements placed on educators in developing managerial culture. The article discusses methods of analysis, curriculum change, collaboration with students and staff, as well as monitoring and evaluation methods. These methods are important for educational institution managers and staff, helping them successfully develop and implement the educational process, promoting self-development and self-improvement among students.*

Keywords: *managerial culture, spiritual-moral requirements, educators, curriculum, monitoring, evaluation.*

KIRISH

Pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan ko'nikmalar hisoblanadi. Bu talablar, pedagoglarga va boshqa ta'lim sohasidagi xodimlarga to'g'ri yondashuv, adolat, hurmat, va fe'l-atvorni o'rganishda yordam beradi.

Boshqaruv madaniyati, ta'lim muassasasining barcha a'zolarining muammosiz bir tarzda ishlashi, o'quv jarayonini tashkillashtirish va pedagoglarga o'zlarini rivojlantirish imkoniyatlarini ta'minlash bilan bog'liqdir. Bu esa, pedagoglar va xodimlar o'rtasidagi munosabatlarda yaxshi o'zaro tushuncha va hurmatni ta'minlashni talab qiladi. Ma'naviy-

ahloqiy talablar, ta'lim muassasalarining boshqaruv madaniyatini rivojlantirish uchun quyidagi asosiy prinsiplarga amal qilishni ta'minlaydi:

Adolat va Barqarorlik: Barcha pedagoglar va xodimlar uchun barqaror, o'zlashtirilgan muhit yaratish. Bu, huquqiy tartib va adolatning ta'minlanishini o'z ichiga oladi. Ta'lim Tarixi va Madaniyatini O'rganish: Pedagoglar va xodimlar ta'lim tarixi va madaniyatini o'rganish orqali o'zlarining o'zaro munosabatlarni tuzish va ta'lim jarayonida mustahkamlashadi.¹¹

Hurmat va Tushuncha: Barcha shaxslar uchun hurmat va tushuncha muhimdir. Bu, boshqaruv madaniyatida ko'p afzalliklarni olib boradi. Har bir shaxsning xohishlariga, qobiliyatlari va o'zining unikal xususiyatlariga qaramay, ularni o'rganish va rivojlantirishga erishishga yordam berish. Ma'naviy-ahloqiy talablar, ta'lim muassasalarining boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan asosiy qoidalardir. Ular, insoniyat, adolat, va insonlarga hurmat ko'rsatish muhimligini tashkil etadi. Bu talablar amalga oshirilganda, ta'lim muassasalari pedagoglarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishga yordam berishda muvaffaqiyatga erishishadi.

Ta'limning Ijtimoiy Muhitini O'zlashtirish: Ta'lim muassasalarida ijtimoiy muhitni o'zlashtirish, insonlarga qarshi boshqaruv va qo'llanishni o'rganishda muhim ahamiyatga ega.¹² **Xalqaro Hamkorlik:** Xalqaro hamkorlik, boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan asosiy qoidalar ichiga kiradi. Bu, pedagog va xodimlarni dunyoqarashi va boshqa mamlakatlar bilan o'zaro bog'lanishni rivojlantirishga yordam beradi. Ma'naviy-ahloqiy talablar, pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda asosiy qoidalar bo'lib, ta'lim muassasalarida insoniyat, adolat, hurmat, va tushunchaga e'tibor qaratilishini ta'minlaydi. Bu talablar amalga oshirilganda, ta'lim muassasalari pedagoglarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishadi.¹³

Ma'naviy-ahloqiy talablarning amalga oshirilishi uchun, ta'lim muassasalaridagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun quyidagi tavsiyalardan foydalanish muhimdir: Pedagoglar va xodimlar uchun o'zlashtirilgan rivojlanish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish. Bu dastur, har bir shaxsning maqsadlari va rivojlanish yo'llarini aniqlashga yordam beradi.

Adolat va barqarorlikni ta'minlash uchun, boshqaruv organlari va xodimlar o'rtasida to'g'ri va insonga rivojlanishga oid munosabatlar o'rganilishi kerak. Pedagog va xodimlarni rivojlantirish va o'zlashtirishda qo'llab-quvvatlash uchun resurslarni aniqlash va ularning qobiliyatlarini rivojlantirish uchun yordam bera olishimiz kerak. **Ijtimoiy Hamkorlikni Rivojlantirish:** Ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish uchun tashqi tajribalarni amalga oshirish.

Monitoring Va Baholash: Pedagoglar va xodimlar rivojlanishining va o'zlashtirishining samaradorligini baholash va nazorat qilish tizimini tashkil etish. Ma'naviy-ahloqiy talablar,

¹¹ Gavdettin Sayyidov. (2017). O'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari. Ma'naviy-tarbiyaviy psixologiya, 2(4), 23-29.

¹² Gavdettin Sayyidov. (2017). O'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari. Ma'naviy-tarbiyaviy psixologiya, 2(4), 23-29.

¹³ Aysel Toshmuhammadova. (2019). Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda adolat, barqarorlik va hurmatni o'rganishning muhimiyati. O'zbek til va adabiyoti, 1(3), 45-51

pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan asosiy qoidalardir. Ular, ta'lim muassasalaridagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun kundalik amalni shakllantirish va ta'lim jarayonini yanada samarali qilishda yordam beradi. Bu talablar amalga oshirilganda, ta'lim muassasalari pedagoglarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish va uning ma'naviy-ahloqiy talablari mavzusida ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Ular ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun asosiy qoidalarni va qo'llab-quvvatlash usullarini aniqlashga yordam beradi. Bu bo'yicha muhim mavzular quyidagilardir:

Gavdettin Sayyidov (2017) o'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari bo'yicha tadqiqotni olib boradi va uning natijalari o'quvchilarning insoniyatga, adolatga va tushunchaga e'tibor qaratilishini o'rganishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.¹⁴

Aysel Toshmuhammadova (2019) boshqaruv madaniyatini rivojlantirish jarayonida adolat, barqarorlik va hurmatni o'rganishga oid ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganib chiqadi va bu talablarni amalga oshirishning pedagogik usullarini ta'kidlaydi.¹⁵

Olimjon Mahmudov (2020) ta'lim tizimida ma'naviy-ahloqiy talablarni rivojlantirishda xalqaro hamkorlik va ijtimoiy muhitni o'zlashtirishning muhimligi haqida so'z boradi va bu talablarni amalga oshirish uchun pedagog va xodimlarni qo'llab-quvvatlashning zarurati va muhimligini belgilaydi.¹⁶

Shirinboy Hasanov (2021) boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda o'zlashtirilgan rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish va ularni amalga oshirishni ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlari o'quvchilar va xodimlar uchun o'zlarining rivojlantirish yo'llarini aniqlash va maqsadlarini tuzishga yordam beradi. Bu tadqiqotchilar va yozuvchilar ta'lim sohasidagi boshqaruv madaniyatini rivojlantirish va ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirish bo'yicha keng qamrovli va foydali ma'lumotlar taqdim etishadi.¹⁷

Ular pedagog va xodimlarni boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda muvaffaqiyatli bo'lishga yordam berish uchun muhim ko'nikmalar va tavsiyalar keltirishadi. Bu tadqiqotlar va yozuvlar ta'lim sohasidagi boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda ma'naviy-ahloqiy talablarning o'z muhim ahamiyatini namoyish etishga yordam beradi va ta'lim muassasalaridagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun foydali usullar va prinsiplar taqdim etishadi.

Hozirgi zamon ta'limning yangi ko'nikmalari o'zgaruvchan, keng qamrovli va murakkabdir. Bu esa pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishning zarurati va muhimligini o'z ichiga oladi. Bu maqolada

¹⁴ Gavdettin Sayyidov. (2017). O'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari. Ma'naviy-tarbiyaviy psixologiya, 2(4), 23-29.

¹⁵ Aysel Toshmuhammadova. (2019). Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda adolat, barqarorlik va hurmatni o'rganishning muhimiyati. O'zbek til va adabiyoti, 1(3), 45-51

¹⁶ Olimjon Mahmudov. (2020). Ta'lim tizimida xalqaro hamkorlik va ijtimoiy muhitni o'zlashtirishning muhimiyati. Ma'naviy-tarbiyaviy texnologiyalar, 5(2), 78-84.

¹⁷ Shirinboy Hasanov. (2021). O'zlashtirilgan rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishning ahamiyati. Ta'lim va tarbiya, 3(1), 12-18.

ta'lim sohasidagi boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarning ahamiyati va ularni amalga oshirish uchun kerakli usullar va prinsiplar ko'rsatilgan. Bu talablar amalga oshirilganda, ta'lim muassasalari o'quvchilarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishadi.

METODOLOGIYA

Bu maqolada boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganish va amalga oshirish jarayonini tushuntirish uchun usullar va metodologiyalar izohlangan. Bu metodologiyalar ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun yordamchi bo'ladi va ularning rivojlanish va o'zlashtirishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Tahlil: Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni va tahlil qilish jarayonida pedagogik tadqiqotchilar va ilmiy kadrlar keng qamrovli metodologiyalar va usullar qo'llab-quvvatlanishi kerak. Bu, boshqaruv organlari uchun qo'yiladigan talablarni tushuntirish va amalga oshirish jarayonini samarali boshlashga yordam beradi.

Ta'lim Dasturini O'zgartirish: Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirish uchun ta'lim dasturini o'zgartirish va yangilash muhimdir. Bu, o'quvchilarni va xodimlarni insoniyat, adolat, hurmat va tushunchaga e'tibor qaratishni o'rganishga yordam beradi.

Pedagoglar va Xodimlar Bilan Ishlash: Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirish uchun o'quvchilar va xodimlar bilan yakindan ishlash muhimdir. Bu, ularning maqsadlarini va rivojlanish yo'llarini tuzishda yordam beradi. Boshqaruv madaniyatini rivojlantirish jarayonida qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishning samaradorligini baholash va nazorat qilish muhimdir. Bu, ta'lim muassasasidagi boshqaruv organlari uchun qo'llanishni aniqlash va maqsadlarni kuchaytirishda yordam beradi. Bu metodologiyalar boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishning muhim usullarini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun samarali va foydali bo'ladi va ta'lim muassasalarining o'quvchilarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishida muhim rol o'ynaydi.¹⁸

MUXOKAMA

Bu maqolada boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarning ahamiyati va ularni amalga oshirish jarayonini o'rganishga bag'ishlangan. Maqola avvalgi boblarda ta'kidlangan tadqiqotlarni, metodologiyalarni va ma'lumotlarni hisobga olgan holda ma'naviy-ahloqiy talablarning pedagogik tajribada muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Boshqaruv madaniyatini rivojlantirish jarayonida qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarning amalga oshirilishi ta'lim muassasalarining faoliyatini samarali va o'zlashtirilgan qilishga yo'l ochadi. Bu talablar boshqaruv organlari va xodimlar uchun qat'iy yordamchi

¹⁸ Gavdettin Sayyidov. (2017). O'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari. Ma'naviy-tarbiyaviy psixologiya, 2(4), 23-29.

bo'lib, ularning rivojlanish va o'zlashtirish jarayonlarini muvaffaqiyatli boshqarishga yordam beradi.¹⁹

Ta'lim dasturini o'zgartirish va yangilash, pedagoglar va xodimlar bilan yaqindan ishlash, monitoring va baholashning muhimligi maqolada ta'kidlangan. Bu usullar boshqaruv organlari va xodimlar uchun samarali bo'lib, ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishda yordam beradi. Bundan tashqari, maqola boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganish va amalga oshirish jarayonini ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun tavsiyalardan ham iboratdir. Bu tavsiyalar ta'lim muassasalarining o'quvchilarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishida yordam beradi. Jamiyatning rivojlanishi va barqarorligi boshqaruv madaniyatini rivojlantirish jarayonida katta ahamiyatga ega. Shuning uchun, ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganish va amalga oshirishga e'tibor qaratish ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun muhim vazifalardan biri bo'ladi.

XULOSA

Bu maqola boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarning ahamiyati va ularni amalga oshirish jarayonini o'rganishga bag'ishlangan. Maqola o'quvchilarning insoniyatga, adolatga, hurmat va tushunchaga e'tibor qaratilishini ta'kidlab, pedagoglarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishning muhimligini ko'rsatdi. Tahlil va natija, ta'lim dasturini o'zgartirish, pedagoglar va xodimlar bilan ishlash, monitoring va baholash usullari boshqaruv organlari va xodimlar uchun muhimdir.

Bu usullar ma'naviy-ahloqiy talablarni amalga oshirishda yordam beradi va ta'lim muassasalarining pedagoglarga o'zlarini rivojlantirish va o'zlashtirishda muvaffaqiyatga erishishida katta ahamiyatga ega. Maqola boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda qo'yiladigan ma'naviy-ahloqiy talablarni o'rganish va amalga oshirish jarayonini ta'lim sohasidagi boshqaruv organlari va xodimlar uchun samarali bo'lib, ularning rivojlanish va o'zlashtirishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu talablar amalga oshirilganda, jamiyat rivojlanishi va barqarorligi uchun muhim asos bo'ladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Gavdettin Sayyidov. (2017). O'quvchilarning madaniyatini rivojlantirishning ma'naviy-ahloqiy asoslari. Ma'naviy-tarbiyaviy psixologiya, 2(4), 23-29.
2. Aysel Toshmuhammadova. (2019). Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda adolat, barqarorlik va hurmatni o'rganishning muhimiyati. O'zbek til va adabiyoti, 1(3), 45-51.
3. Olimjon Mahmudov. (2020). Ta'lim tizimida xalqaro hamkorlik va ijtimoiy muhitni o'zlashtirishning muhimiyati. Ma'naviy-tarbiyaviy texnologiyalar, 5(2), 78-84.
4. Shirinboy Hasanov. (2021). O'zlashtirilgan rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishning ahamiyati. Ta'lim va tarbiya, 3(1), 12-18.

¹⁹ Aysel Toshmuhammadova. (2019). Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda adolat, barqarorlik va hurmatni o'rganishning muhimiyati. O'zbek til va adabiyoti, 1(3), 45-51

5. Abdullaev, O. (2018). Pedagogik kadrlar ma'naviy va ma'rifat birligini rivojlantirishning asosiy omili. O'zbek til va adabiyoti, 2(1), 56-63.
6. Nazarov, A. (2020). Boshqaruv madaniyatini rivojlantirishda o'zlashtirilgan ta'limning ahamiyati. Ma'naviy-tarbiyaviy texnologiyalar, 7(3), 112-118.
7. Karimova, D. (2022). O'quvchilarning adolat va hurmatni o'rganish jarayonlarini mustahkamlash usullari. Ta'lim va tarbiya, 5(2), 34-40.